

Diel 8. – Konfigurácia prostredia operačného systému Windows 10 pre použitie asistenčných technológií

R: Úvodná replika.

Dobrý deň. Používame v našom počítači niektorú z asistenčných technológií a predsa naša práca nie je taká efektívna ako by mohla byť. Pre zlepšenie efektívnosti a komfortu práce nestačí iba správne nakonfigurovať vhodnú asistenčnú technológiu a ovládať prácu s ňou. Je vhodné realizovať aj niektoré nastavenia operačného systému a často používaných aplikácií. Ukážeme si čo je potrebné nastaviť a ako na to. Ja sa volám Ján Podolinský, som z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a tento projekt je realizovaný vďaka podpore SK-NIC.

R: Nasleduje opis nastavení v OS Windows.

Ľudia so zrakovým postihnutím, či už ťažko slabozrakí, nevidiaci či s poruchami binokulárneho videnia, potrebujú rôzne úpravy v zobrazovaní obrazu či princípe podávania informácií počítačom. Tieto sa dajú dosiahnuť zabudovanou funkcionalitou priamo v operačnom systéme alebo dodatočne inštalovanými asistenčnými technológiami, ktoré uľahčujú prácu používateľov so zrakovým postihnutím v prostredí operačného systému Windows a taktiež s rôznymi aplikáciami. Asistenčné aplikácie poskytujú funkcie zväčšovania obrazu, jeho farebného prispôbenia, sledovania a úpravy systémového, textového a kurzora myši, sledovanie pracovného priestoru zameraním na aktívnu časť obrazovky, pomocné čítanie aktuálneho slova či textu, hlasovú podporu pri získavaní všetkých informácií zobrazovaných na obrazovke, rozpoznávanie scén na obrázkoch ako aj prevod skenovaných či inak neprístupných dokumentov do textovej podoby vhodnej pre prezentáciu čítačom obrazovky. Tieto aplikácie majú definované minimálne technické požiadavky na svoju prevádzku od ich tvorcov. Pre bezproblémový beh je vhodné minimálne požiadavky prekročiť a dopriať technike akú takú rezervu.

Pre samotný beh asistenčných aplikácií postačuje ich inštalácia a v prípade platených riešení zadanie licencie. Aby bolo ich používanie prispôbené požiadavkám a potrebám konkrétneho človeka, realizujeme nastavenia, ktoré prispôbia beh a poskytované služby jednotlivých asistenčných riešení. Každá z asistenčných aplikácií disponuje veľkou množinou možností ako ju nakonfigurovať. Od spôsobu štartu, definovanie vlastných nastavení pre celkový beh ako aj pre jednotlivé aplikácie, spôsob aktualizácie, definovanie klávesových príkazov a mnohé ďalšie. Ich podrobný popis nie je predmetom tohto dielu.

Ak máme nastavenú asistenčnú aplikáciu, môžeme sa venovať nastaveniu operačného systému a niektorých najbežnejšie používaných aplikácií. Pre plynulejšie využívanie služieb operačného systému Windows 10 ako aj inštalovaných aplikácií, je vhodné realizovať niekoľko nastavení, ktoré zlepšia komfort práce zrakovo postihnutému používateľovi.

Usporiadanie ikon na pracovnej ploche

Pracovná plocha umožňuje ľubovoľné usporiadanie zástupcov respektíve ikon aplikácií či iných druhov obsahu. Používateľ so zrakovým problémom ocení ak sú tieto usporiadané do mriežky a sú zoradené podľa nejakého kritéria o ktorom vie. Najčastejšie je to podľa názvu. Avšak rovnako dobré je aj zoradenie podľa významu. Vhodné je aj udržiavať rozumný počet zástupcov.

R: Ukážka nastavenia usporiadania zástupcov na pracovnej ploche.

Otázka pri odstraňovaní do koša

Zapneme zobrazovanie dodatočnej otázky pri presúvaní položky, priečinka alebo súboru, do koša. Toto nastavenie sa nachádza vo vlastnostiach položky Kôš na pracovnej ploche.

R: Ukážka nastavenia zobrazovania otázky pri presune do koša.

Zobrazovanie všetkých ikon na systémovom paneli

Zapneme zobrazovanie všetkých ikon na systémovom paneli (panel v pravom dolnom rohu s hodinami). Presunieme sa na systémový panel a z kontextovej ponuky pre hodiny zvolíme položku Nastavenia panela úloh. V zobrazenom dialógu „Vybrať ikony, ktoré sa budú zobrazovať na paneli úloh“. V zobrazenom dialógu označíme „Vždy zobrazovať všetky ikony v oblasti oznámení“.

Vrátíme sa na predchádzajúci dialóg a pre voľbu Kombinovať tlačidlá na paneli úloh na hodnotu „nikdy nekombinovať“.

Nastavenia zatvoríme.

R: Ukážka nastavenia panela úloh.

Vypnutie položiek na paneli úloh

Na dolnej lište, Paneli úloh, sú preddefinovane umiestnené niektoré položky, ktoré by mali používateľovi uľahčovať prístup k rôznym funkciám operačného systému alebo jeho aplikáciám. Vypneme nepoužívané položky. Táto časť sa týka najmä zrakovo postihnutých používateľov, ktorí využívajú počítač na niekoľko skôr jednoduchších úkonov.

R: Vypnutie položiek na paneli úloh.

Aplikácia Prieskumník

Nastavíme rozhranie na Tento počítač. Teda zapneme starší vzhľad aplikácie. Nastavenia sa nachádza v dialógu Možnosti priečinka, ktorý nájdeme na karte Zobrazíť.

R: Ukážka prepnutia zobrazenia.

Nastavíme zobrazovanie prípon známych súborov. Nastavenie nájdeme na karte Zobrazíť kde označíme príslušné políčko. Nastavenie je potrebné najmä pre nevidiacich ľudí, ktorí sa podľa vyslovovanej prípony orientujú v typoch obsahu.

R: Nastavíme zobrazovanie prípon známych súborov.

Nastavíme zobrazenie podrobností. Prejdeme na stavový riadok a zapneme podrobnosti. Pritom nastavíme aj triedenie položiek podľa typu a názvu, tak aby boli priečinky ako prvé a začínali písmenom a podľa abecedy.

R: Nastavenie zobrazovania podrobností a triedenia.

Pre nevidiacich používateľov nastavíme ladenie výkonu na hodnotu „najvyšší výkon“. Toto nastavenie je vhodné najmä pre výkonovo slabšie počítače. Nastavenie nájdeme vo vlastnostiach ikony Tento počítač na pracovnej ploche. Potvrdíme položku Rozšírené

nastavenia systému. V zobrazenom dialógu Vlastnosti systému potvrdíme tlačidlo Nastavenia v časti Výkon. Zobrazí sa dialóg kde vo výberovom poli zvolíme položku „s cieľom dosiahnutia čo najvyššieho výkonu“. Pozitívne potvrdíme jednotlivé dialógy. Nastavenie bude mať za následok potlačenie niektorých grafických efektov. To nevidiacim používateľom nijako neprekáža. Ocenia skôr plynulosť a rýchlosť odozvy čítača obrazovky.

R: Ukážka nastavenia úpravy výkonu.

Nevidiaci používatelia častejšie pracujú s nastavením hlasitosti. Pre uľahčenie dostupnosti ovládača zriadieme, na pracovnej ploche, odkaz s obsahom „c:\windows\system32\sndvol.exe -f“ (samozrejme bez úvodzoviek. Odkazu nastavíme názov „Hlasitosť“ a priradíme klávesovú skratku Ctrl+ Alt+ h.

R: Ukážka zriadenia odkazu pre reguláciu hlasitosti.

Prepnutie multimediálnych funkcií horného radu kláves kľúčov. Štandardne sú prenosné počítače dodávané s takzvanými multimediálnymi funkciami pre kľúče F1 až F12. Pre zadávanie príkazov a využívanie funkcií čítačov obrazoviek je vhodnejšie ak tieto kľúče majú štandardný význam. Prepnutie sa realizuje rôzne v závislosti od výrobcu. Napríklad HP má k dispozícii klávesovú skratku Fn+ Shift, Lenovo má túto možnosť vo vlastnom ovládacom centre. Ak tieto možnosti nie sú k dispozícii, tak realizujeme prepnutie v BIOS-e.

Microsoft Office

Pri používaní kancelárskeho balíka MS Office nastavíme nezobrazovanie Domovskej obrazovky pri spúšťaných aplikáciách Word, Excel a prípadne ďalších. Nastavenie sa nachádza v Možnostiach jednotlivých aplikácií.

R: Ukážka zmeny nastavenia zobrazovania Domovskej obrazovky.

Internetový prehliadač

Definujeme domovskú stránku. Napríklad Google vyhľadávanie.

R: Ukážka nastavenia Domovskej stránky.

Správa napájania

Častým problémom je, že počítač prejde do úsporného režimu tak, že si to používateľ neuvedomí alebo nie je pri počítači. Niektorí majú následne problém zidentifikovať v akom stave sa počítač nachádza a primerane zareagovať.

Upravíme časy prechodu do režimu spánku. Nastavíme na hodnoty „nikdy“ pri napájaní zo siete a dostatočne dlhé intervaly pri napájaní z batérie.

Pre niektorých používateľov je potrebné nastaviť aj výrazné zvukové znamenia pre nízku úroveň a kritický stav batérie. Tieto zrealizujeme v nastaveniach zvukov systému.

R: Ukážka nastavenia pravidiel napájania a nastavenie zvukov pre stavy batérie.

Niektorým používateľom, aj keď to nie je v súlade s pravidlami bezpečnosti, nastavíme prihlasovanie bez hesla. V nastavenia spôsobu prihlasovania zvolíme možnosť bez hesla.

Nastavíme aj nevyžadovať heslo po prebudení počítača a aj nezobrazovať tapetu uzamknutej obrazovky na prihlasovacej obrazovke.

R: Ukážka zmeny prihlasovania.

Zhrnutie na záver

Inštaláciou a konfiguráciou asistenčnej technológie / aplikácie proces prispôsobenia počítača pre zrakovo postihnutého používateľa nekončí. Je potrebné vykonať niektoré nastavenia operačného systému a najbežnejšie používaných aplikácií tak, aby ich používanie bolo čo najoptimálnejšie.